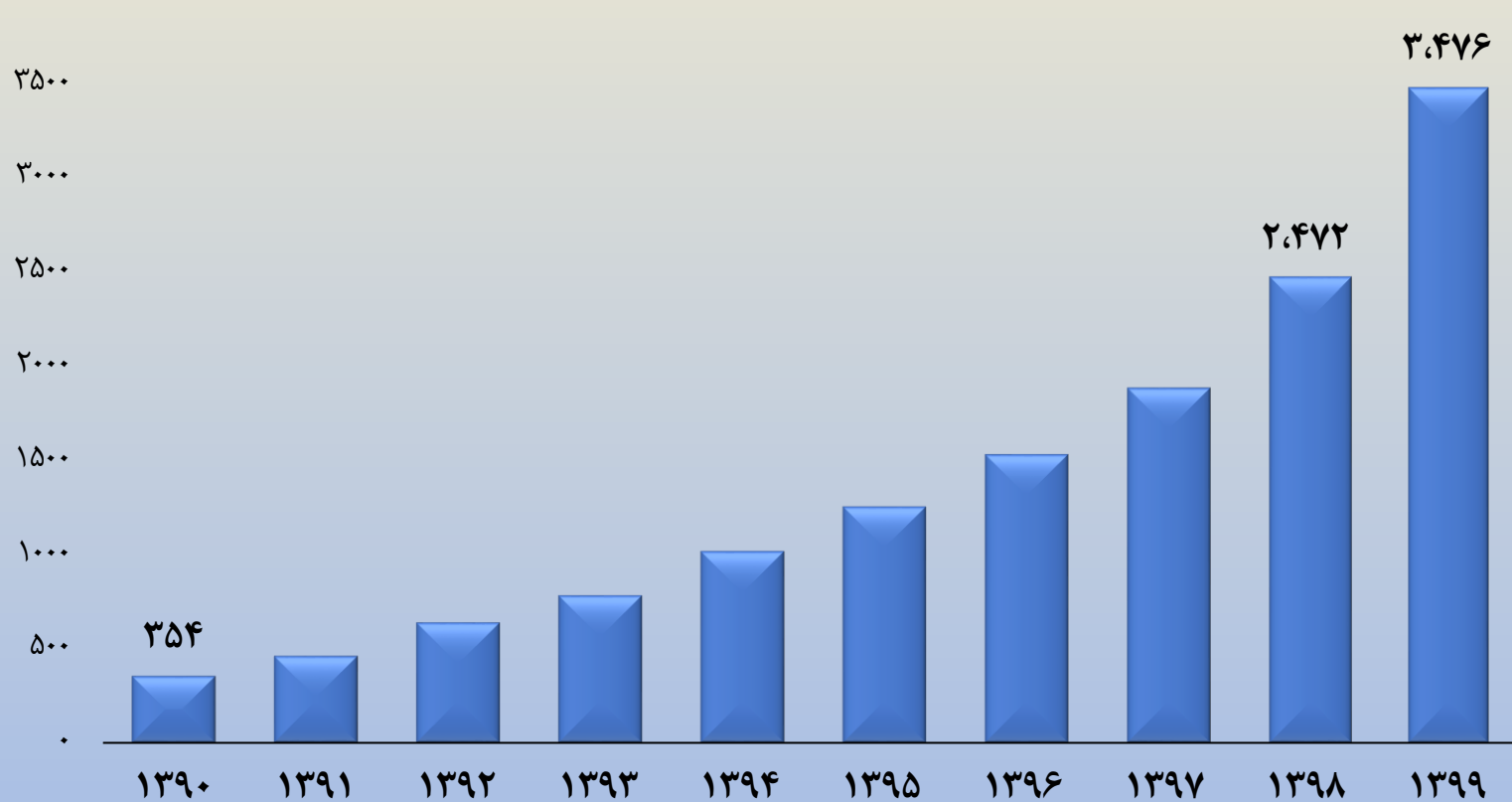

متغیرهای کلان پولی کشور طی ده سال اخیر

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

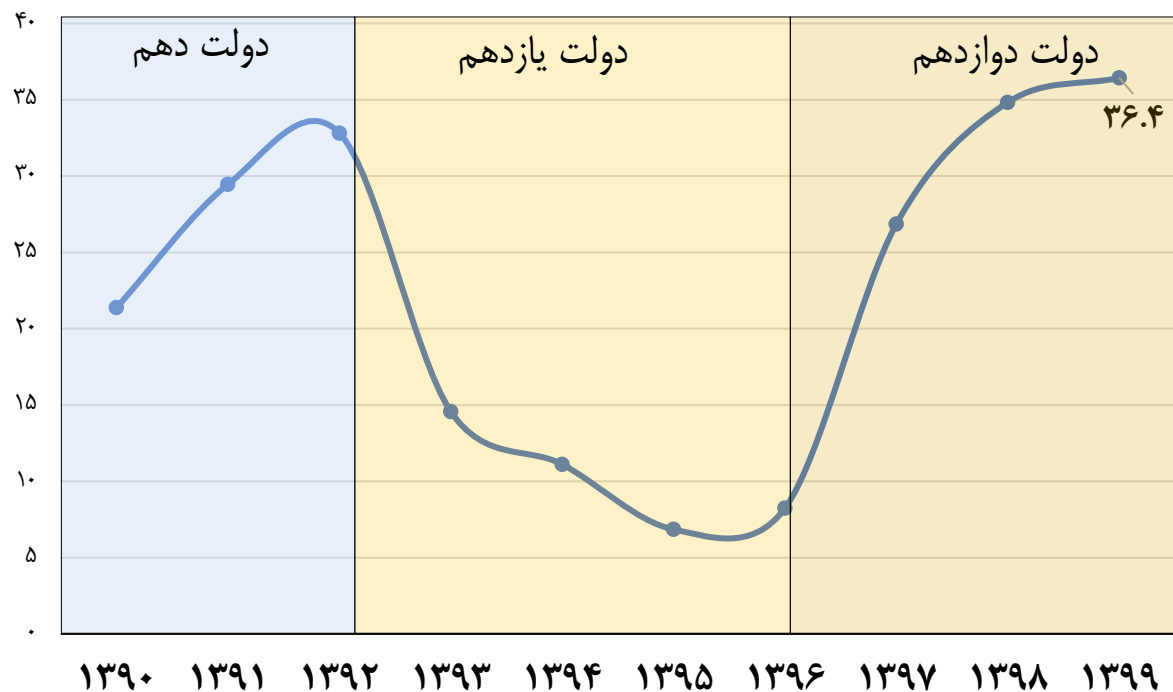
حجم نقدینگی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ (هزار میلیارد تومان)

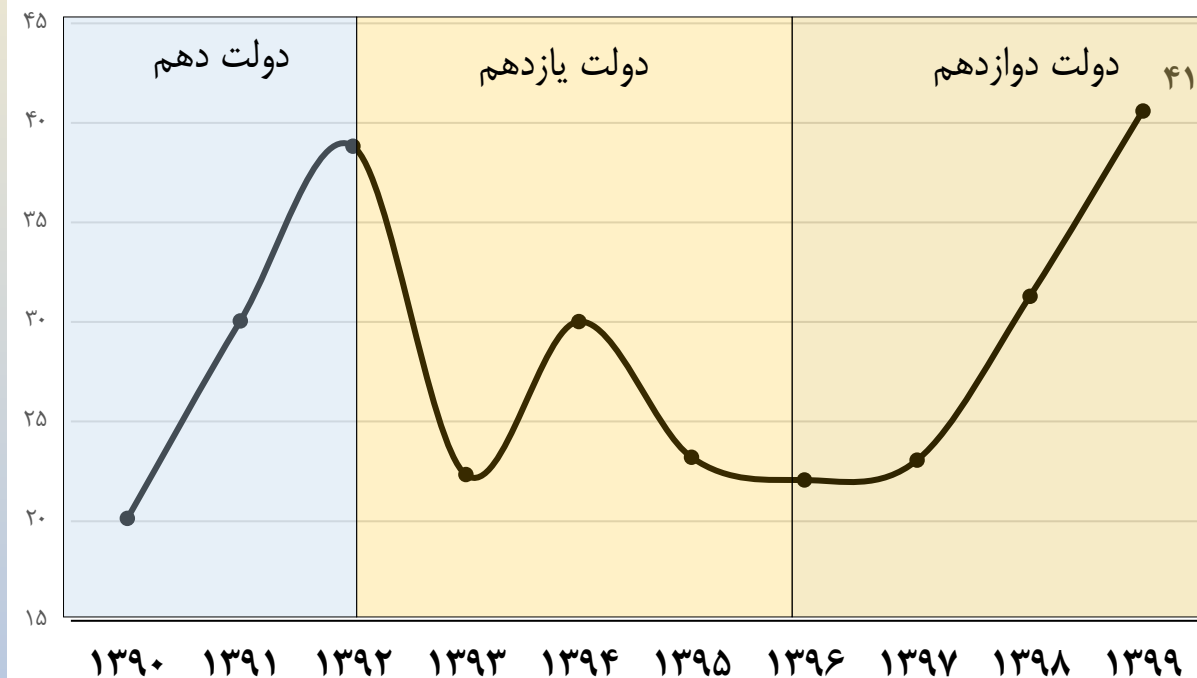
نقدینگی کشور در پایان دهه ۱۳۹۰ معادل ۳۴۷۶ هزار میلیارد تومان شد که ۳۱۸۱ هزار میلیارد تومان از این رقم فقط طی دهه مزبور اضافه شده است. به عبارتی دیگر طی این دهه نقدینگی کشور ۱۱.۸ برابر شده است.

حجم نقدینگی طی دهه ۱۳۹۰، به طور متوسط سالانه ۲۸ درصد رشد کرده است. در سال ۱۳۹۹ نیز با رشد کم‌سابقه ۴۱ درصدی نسبت به سال قبل به حدود ۳۴۷۶ هزار میلیارد تومان رسیده است.

نرخ تورم طی سال های ۱۳۹۰-۱۳۹۹ (۱۳۹۵=۱۰۰)، درصد

رشد نقدینگی طی سال های ۱۳۹۰-۱۳۹۹، درصد

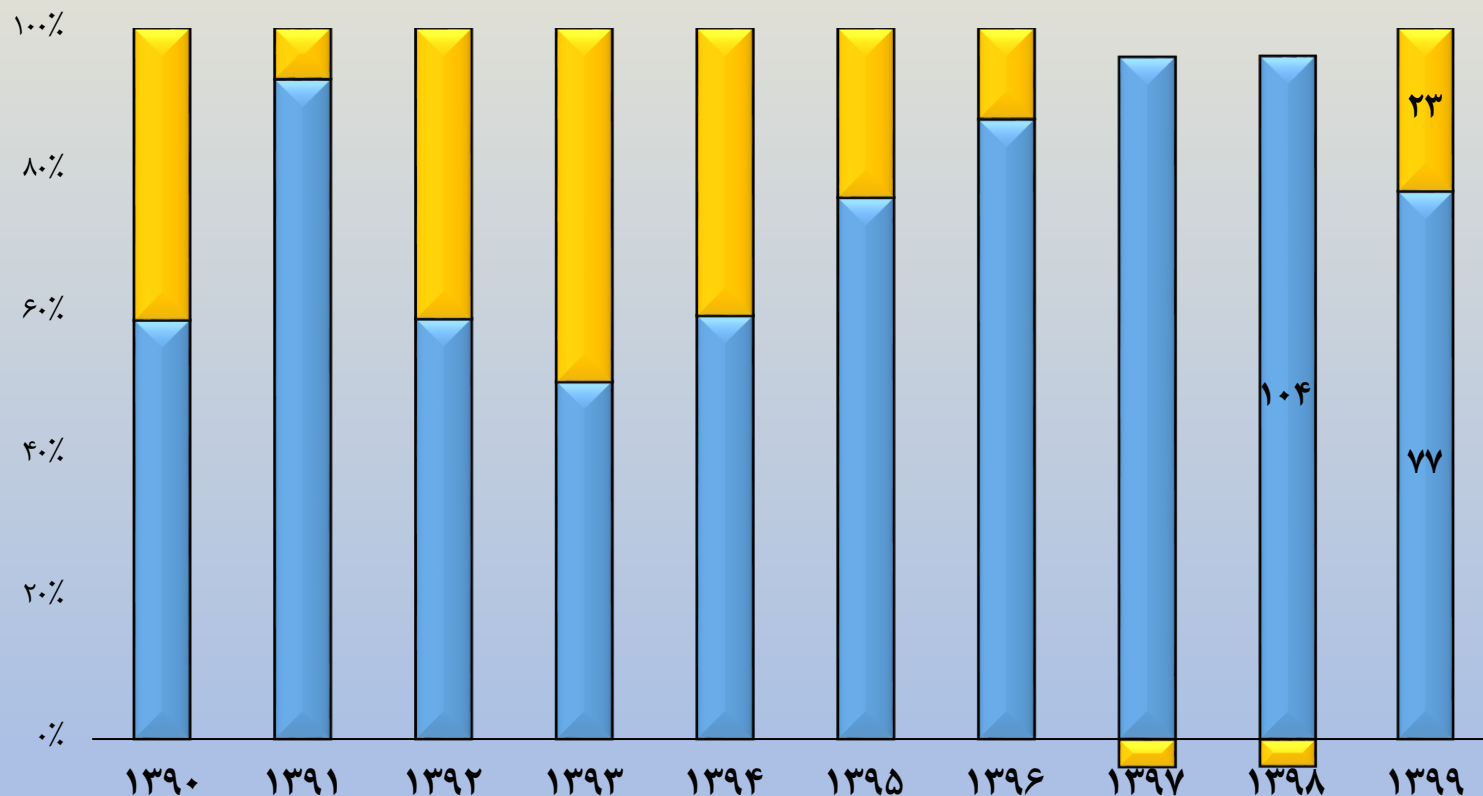

- با توجه به شیب مثبت نمودار رشد نقدینگی، به نظر می‌رسد نظام پولی کشور طی ده سال اخیر، همواره انبساط پولی ایجاد کرده است.
- نمودار رشد نقدینگی، طی دوره ۱۳۹۰-۱۳۹۲ و دوره ۱۳۹۷-۱۳۹۹، شیب مشابهی را داشته که نشان می‌دهد انبساط پولی در دوره پایانی دولت دهم و دوره پایانی دولت دوازدهم شدت گرفته است.
- همانطور که از نمودارهای فوق مشاهده می‌شود نرخ تورم مصرف‌کننده نیز مسیری مشابه رشد نقدینگی را دنبال کرده و در سال‌های پایانی دولت‌ها همزمان با افزایش نقدینگی، شیب تندی داشته است. بنابراین با توجه به اثر تورمزایی نقدینگی به نظر می‌رسد افزایش نقدینگی کشور در این سال‌ها، بیش‌تر از محل رشد پایه پولی بوده است.

عوامل مسلط در رشد نقدینگی

سهام عوامل تعیین کننده در رشد نقدینگی طی سالهای ۱۳۹۰-۱۳۹۹

ضریب فزاینده نقدینگی ■ پایه پولی ■

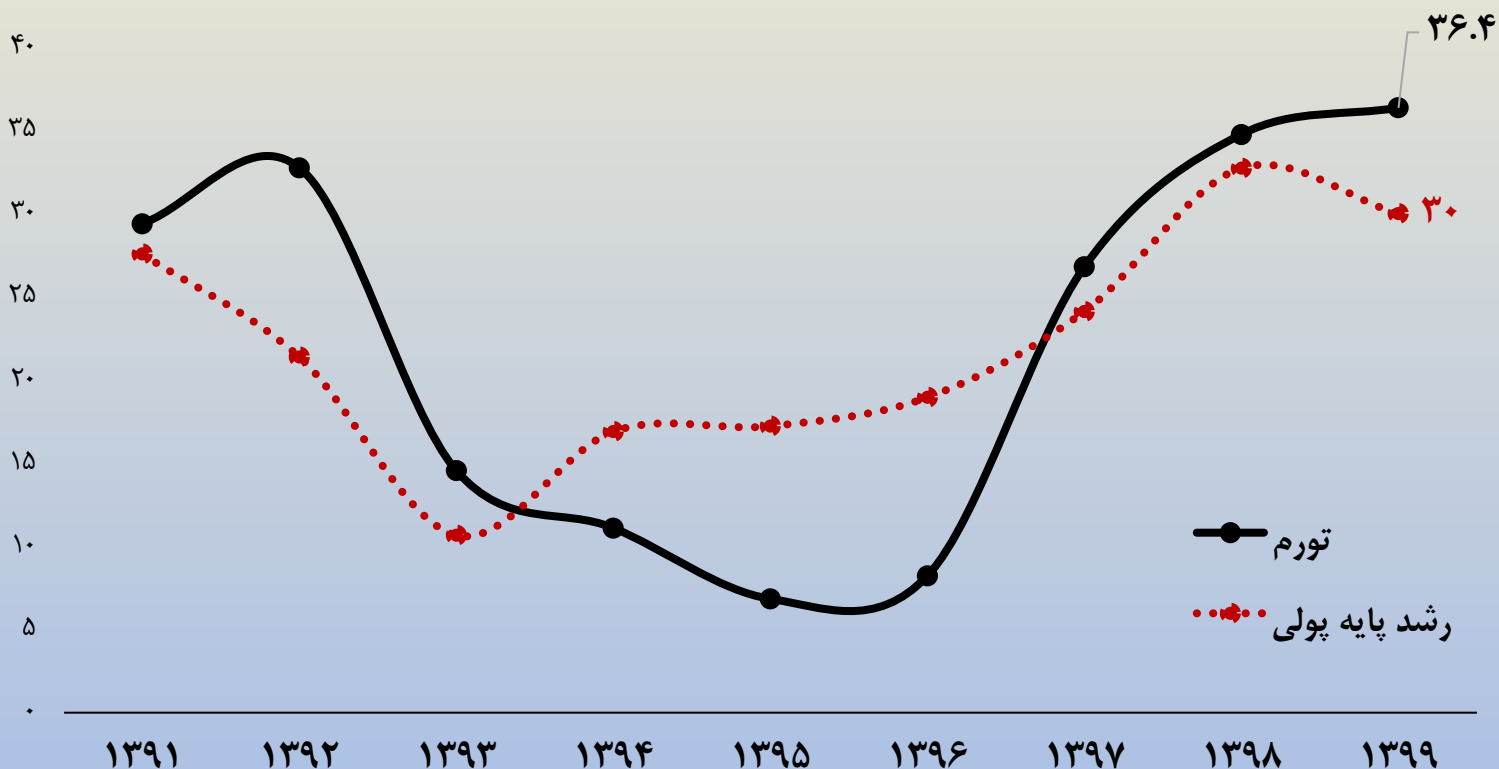
همانطور که در نمودار روبه رو مشاهده می شود، طی دهه ۱۳۹۰، در اغلب سالها، پایه پولی عامل مسلط در رشد نقدینگی بوده و هم جهت با نقدینگی افزایش یافته است.

در سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، ضریب فزاینده نقدینگی، روند کاهشی را داشته و در خلاف جهت نقدینگی رشد کرده است، لذا در این سالها تنها محرک نقدینگی کشور، رشد کم سابقه پایه پولی بوده که اثرات تورمی آن در ادامه گزارش بررسی شده است.

در سال ۱۳۹۹، سهم پایه پولی از رشد نقدینگی، پس از چندین سال متوالی، کاهش یافته که دلیل اصلی آن رشد ضریب فزاینده نقدینگی و کاهش سرعت افزایش پایه پولی بوده است.

عوامل مسلط در رشد نقدینگی

رشد پایه پولی و شاخص قیمت مصرف کننده طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۹ (درصد)

طی دهه ۱۳۹۰، پایه پولی به طور متوسط سالانه ۲۱ درصد رشد کرده است.

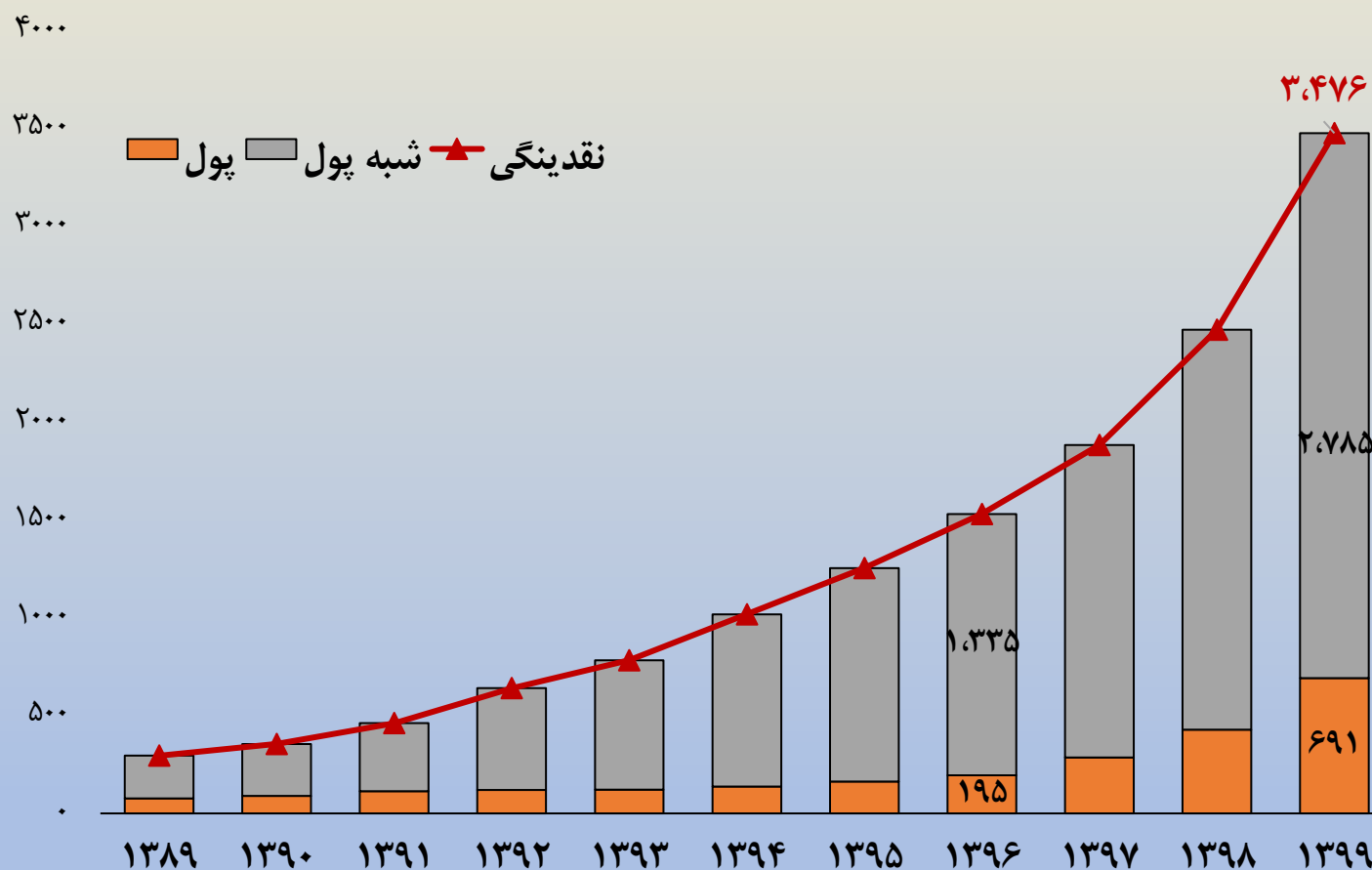
همانطور که مشاهده می شود در اغلب سال ها همزمان با افزایش پایه پولی، شاخص قیمت مصرف کننده نیز افزایش یافته است.

در سال ۱۳۹۹، پس از چندین سال متوالی، روند صعودی رشد پایه پولی معکوس شده و با نرخ رشد ۳۰ درصدی نسبت به سال قبل، به حدود ۴۵۹ هزارمیلیارد تومان رسیده است.

ترکیب نقدینگی (هزار میلیارد تومان)

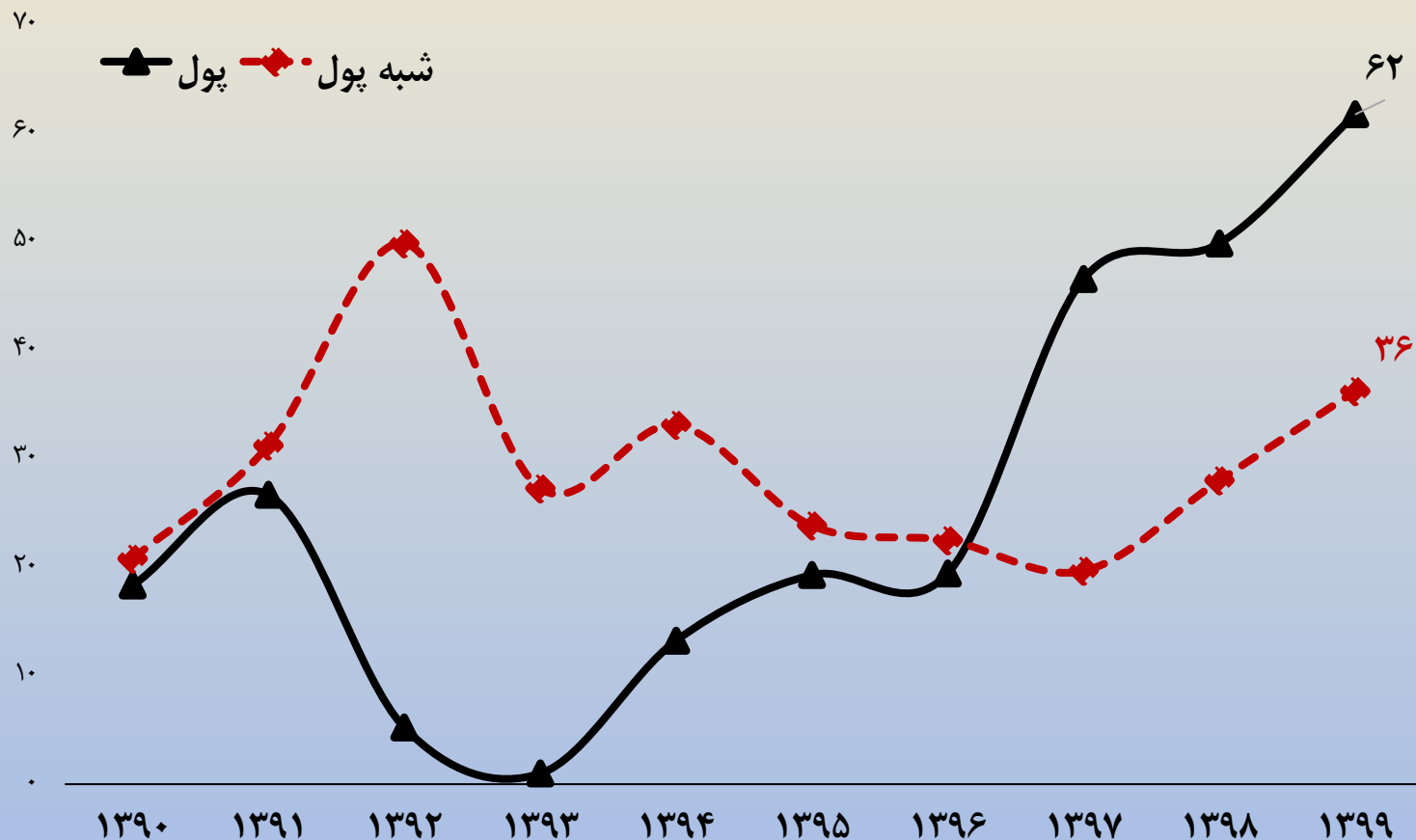
طی سه سال منتهی به ۱۳۹۹، تحولاتی در ترکیب نقدینگی به ویژه از منظر حجم پول رخ داده است. طی این سال‌ها، از سهم سپرده‌های غیردیداری در نقدینگی کاسته و به سهم پول افزوده شده است.

در سال ۱۳۹۹، سهم پول از نقدینگی کشور، به حدود ۲۰ درصد رسید که در مقایسه با سه سال قبل از آن (سال ۱۳۹۶) با افزایش حدود ۸ واحد درصدی همراه بوده است. به همین میزان نیز طی مدت سه سال مزبور به سهم شبه پول افزوده شده است.

رشد اجزای نقدینگی

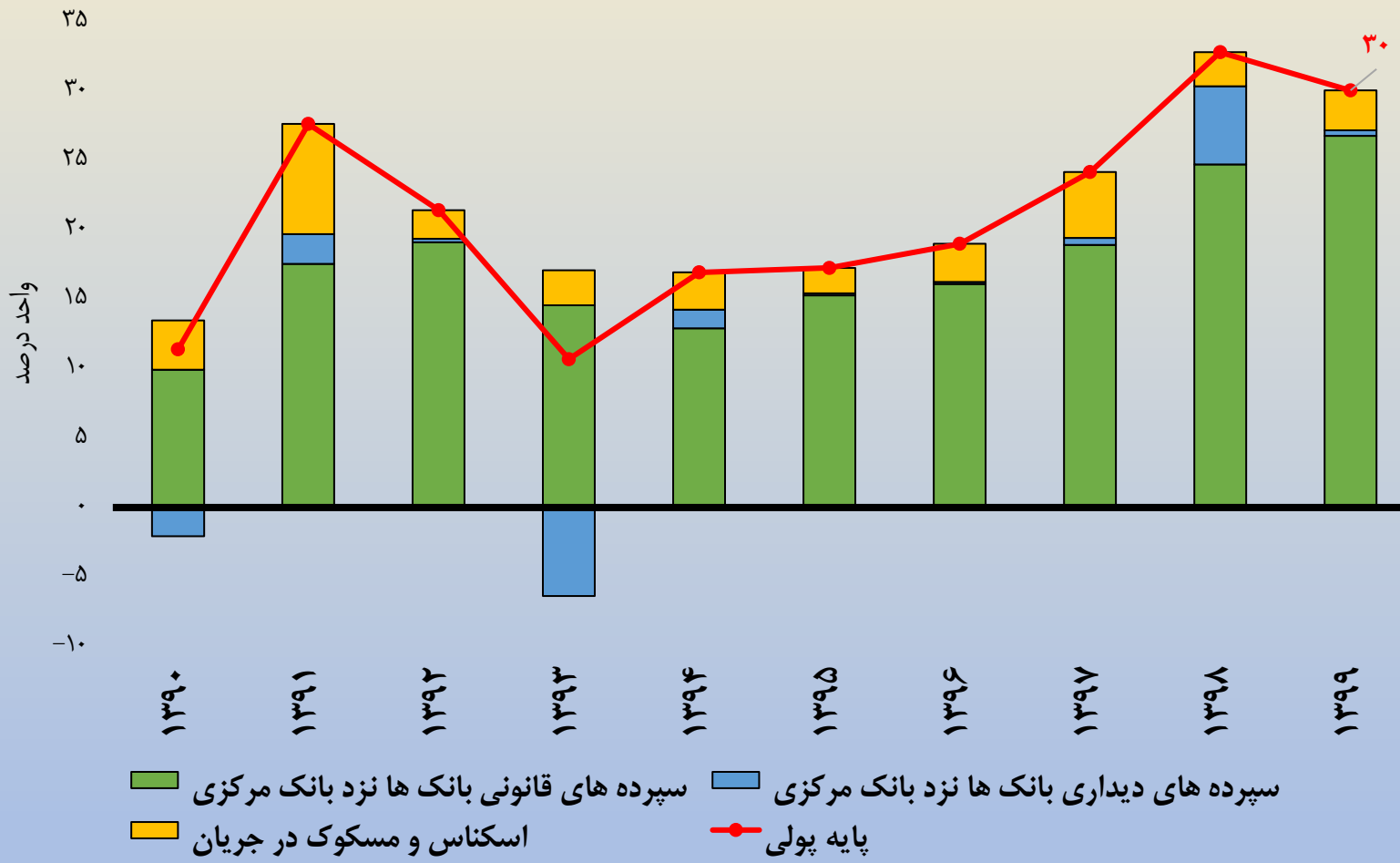
رشد اجزای نقدینگی (درصد)

طی دهه ۱۳۹۰، حجم پول به طور متوسط سالانه ۲۵ درصد و حجم شبه پول به طور متوسط سالانه ۲۹ درصد رشد کرده است. همانطور که در نمودار مقابل مشاهده می شود، از سال ۱۳۹۶ به بعد، حجم پول با سرعت قابل ملاحظه ای رشد کرده؛ به طوری که در سال ۱۳۹۹ به ۶۲ درصد رسیده است. طی این مدت، رشد شبه پول نیز روند صعودی را دنبال کرده و در سال ۱۳۹۹ به ۳۶ درصد رسیده است. طی سه سال منتهی به ۱۳۹۹، سرعت افزایش پول از سرعت افزایش شبه پول پیشی گرفته است. به نظر می رسد تمایل افراد برای نگهداری وجه نقد نسبت به نگهداری پول نزد بانکها تحت سپرده های غیردیداری افزایش یافته است.

عوامل مسلط در رشد پایه پولی - از سمت مصارف

سهام هر یک از عوامل در رشد پایه پولی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ از سمت مصارف

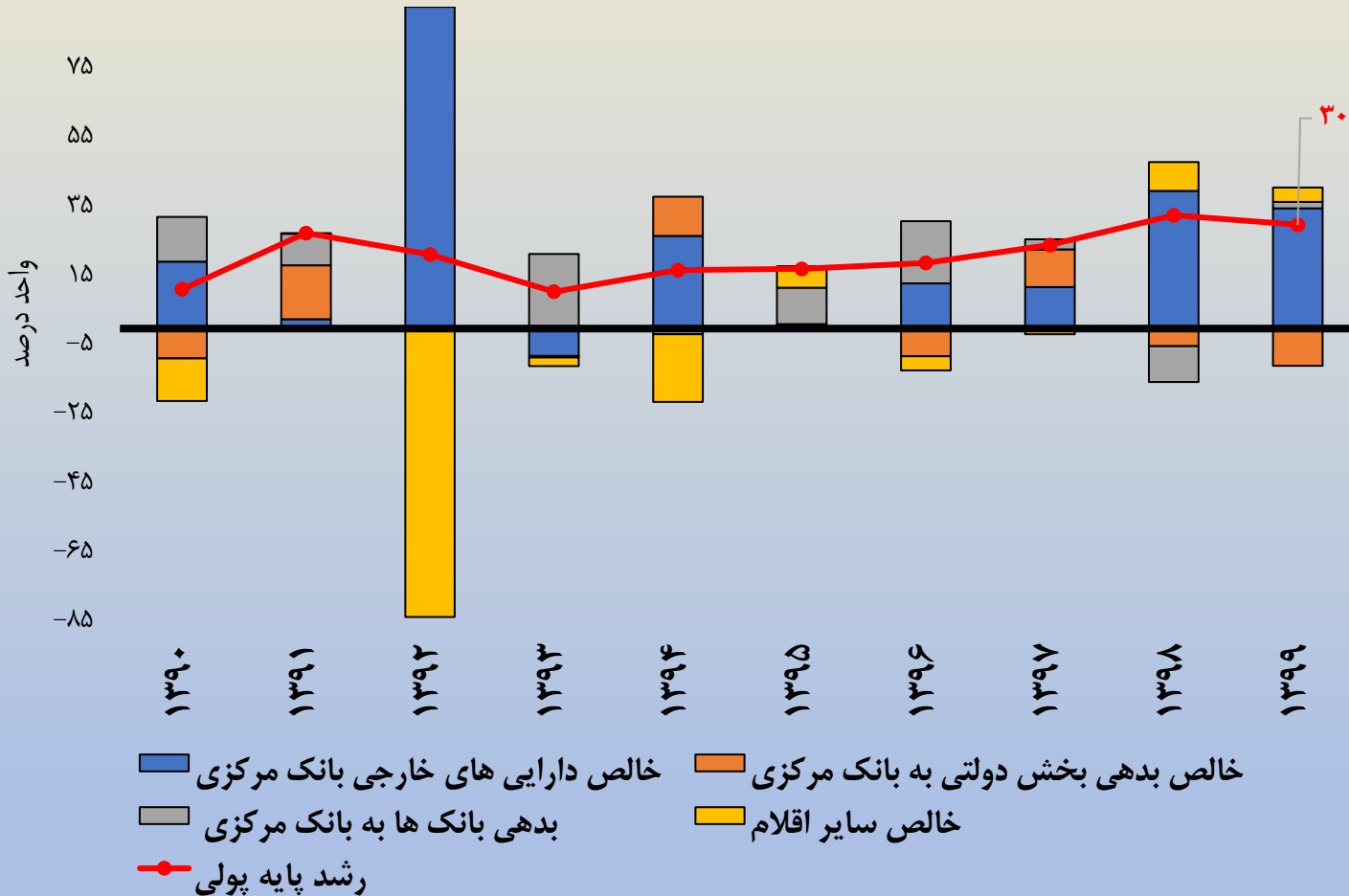
همانطور که در نمودار روبه رو مشاهده می‌شود، طی دهه ۱۳۹۰، پایه پولی همواره هم‌جهت با افزایش سالانه سپرده‌های قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی، رشد کرده است. در سال ۱۳۹۹، حدود ۲۷ واحد درصد از افزایش ۳۰ درصدی پایه پولی از محل رشد این سپرده‌ها بوده است.

اسکناس و مسکوک در جریان (مجموع اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و بانک‌ها) نیز همواره به عنوان عاملی در جهت افزایش پایه پولی عمل کرده است؛ هر چند سهم آن در رشد به اندازه سایر عوامل نبوده است. سهم این متغیر در رشد پایه پولی سال ۱۳۹۹، حدود ۳ واحد درصد بوده است.

افزایش سهم اسکناس و مسکوک در جریان در رشد پایه پولی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سایر سال‌ها به دلیل افزایش نسبتاً قابل ملاحظه اسکناس در دست اشخاص در این سال بوده است.

عوامل مسلط در رشد پایه پولی - از سمت منابع

سهیم هر یک از عوامل در رشد پایه پولی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ از سمت منابع

رشد خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی، در اغلب سال‌های دهه ۱۳۹۰ (به جز سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۳) جزو یکی از عوامل مثبت در جهت رشد پایه پولی بوده که بانک مرکزی دلیل آن را مشکلات ناشی از نقل و انتقال منابع خارجی اعلام کرده است. این جزء، در سال ۱۳۹۹ نیز سهم حدود ۳۵ واحد درصدی در رشد ۳۰ درصدی پایه پولی داشته است.

خالص بدهی‌های دولت به بانک مرکزی، در سال ۱۳۹۹ به عنوان عاملی در جهت کاهش پایه پولی، سهم منفی ۱۱ واحد درصدی در افزایش پایه پولی داشته است. طی دهه ۱۳۹۰، تنها در سال ۱۳۹۱، افزایش خالص بدهی‌های دولت، عامل مسلط در رشد پایه پولی و نسبت به سایر عوامل بیشتر تاثیر را داشته است.

شایان ذکر است به نظر می‌رسد بخشی از افزایش قابل توجه خالص دارایی‌های خارجی در سال ۱۳۹۸ به همراه کاهش خالص بدهی دولت، ناشی از تبدیل منابع صندوق توسعه ملی به ریال برای بودجه دولت در ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۸ بوده است.

بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی در اغلب سال‌های دهه ۱۳۹۰، به عنوان عامل اثرگذار در جهت رشد پایه پولی عمل کرده است. در سال ۱۳۹۹ نیز افزایش بدهی بانک‌ها سهم ۲ واحد درصدی در رشد پایه پولی داشته است.